Overgedrukt uit THEMIS, *Regtskundig Tijdschrift*, 3de Stuk, 1864.

Eene stem uit de verte, door Mr. A. M. DE ROUVILLE, procureur des Konings en oudste lid van den Kolonialen Raad op Curaçao en onderhoorigheden. (1)

Tant il importe surtout de bien saisir l'ensemble de cette législation expresse et coutumière, afin de ne point laisser subsister une procédure *incompatible avec l'abolition* de la torture.

MEIJER, *Inst. Jud.*, part. IV, p. 311.

Van alle dwalingen en misslagen, welke door de in de maatschappij gestelde vormen van gezag begaan worden, is voorzeker geene van zoo diep ingrijpende gevolgen, maar ook tevens zóó ontzettend, zóó treffend, als waar de Justitie — zij, de heilige, de onschendbare en onverbiddelijke — in hare strafregtspleging een misgreep doet.

Kan het anders dan dat zoodanige dwaling, zelfs voor hem, die haar volkomen ter goeder trouw beging, een bron van voortdurende kwelling en zelfverwijt zij? Want, is er bewezen dwaling of misslag, de ééne, zoo wel als de andere, had welligt kunnen vermeden worden. De mogelijkheid heeft misschien bestaan, dat de regter door een vrijer en onbevangener oordeel, door een ander gezigtspunt, misschien door angstvalliger overweging, den misslag en de dwaling niet begaan, en de zaak juist gevat zou hebben.

En, voorwaar, het behoeft geene ten onregte toegepaste doodstraf te zijn, welke met kille huivering doet denken aan hem, den ongelukkige die, in het volle besef zijner onschuld, maar buiten de mogelijkheid, die te bewijzen, of de tegen hem gerezen vermoedens te ontzenuwen, alleen ten gevolge van menschelijke dwaling of vooroordeel, zich tot den schanddood verwezen ziet, en dien niet kan ontgaan. En toch treffender, verschrikkelijker toestand is naauwelijks denkbaar; en er is geene bladzijde in gewijde of ongewijde

(1) Dit stuk is ontvangen nadat het vorige nr. reeds was afgedrukt. (*Red.*)

geschriften zoo roerend, zoo in het hart grijpend, als waar zij den lijdenden en stervenden onschuldig veroordeelde vermeldt, mits men zich slechts den lijder, als mensch, voorstelle. Maar, gelijk ik zeide, het behoeft geene ten onregte toegepaste doodstraf te zijn, die alleen zulke gewaarwordingen opwekt; wij vinden ze evenzeer in elk geval, waarin de geregtigheid verkeerdelijk hare hand naar eenen beschuldigde uitslaat; meer nog, wanneer zij haar scherp zwaard verkeerdelijk liet treffen; want, waar ook de greep gedaan wordt of de slag valt, zijn zij zwaar wondend, diep treffend, soms doodend, voor ziel en ligchaam beiden. Het is ook daarom de dure, de nooit te verzaken pligt van elke regering en van elken wetgever, om, zoo veel hij vermag, bij de strafwetgeving te voorzien, dat de mistasting, in gewigtige evenzeer als in onbeduidende zaken, zoo veel mogelijk voorkomen en belet worde. In vele opzigten moge men voor wijziging of vervanging van slechte wetten, gronden van uitstel vinden; hier niet, wanneer het bestaande er toe kan leiden, dat juist de mistastingen en dwalingen, die vóór alles voorkomen moeten worden, plaats vinden, wanneer het leven, de vrijheid en de regtsveiligheid der medeburgers bedreigd worden. Maar ook daarom is er voor den strafregter, en voor een ieder die aandeel in de strafregtspleging heeft, geen hooger roeping, dan dat hij met de grootste angstvalligheid en met de strengste naauwgezetheid steeds zorge, dat geen onschuldige door zijne bemoeijing lijde, noch door voorloopige aanhouding, noch door beperking of belemmering zijner verdediging, noch door uitspraak. Is toch de voorloopige aanhouding van een verdachte, streng genomen, onregtmatige inbreuk op de individuële vrijheid, als zijnde een middel in strijd met de begrippen des regts, dat wil, dat elke beklaagde voor onschuldig zal worden gehouden, tot dat zijne schuld bewezen is; — kan het middel alleen volgens de leer van noodzakelijkheid en praktisch belang verdediging vinden; dat het dan ook bij de wet zoo noode mogelijk worde toe-

gelaten; maar ook tevens, dat het besloten blijve binnen de daarvoor gestelde grenzen; en vooral, dat het niet ontaarde in een, voor den schuldige zoowel als voor den onschuldige, hoogst bezwarend euvel, ik bedoel: het stelsel van préparatoire torture.

De bestaande wetgevingen van strafvordering in Europa bevatten daarom doorgaans te regt zoo menige waarschuwing voor den regter en de regterlijke ambtenaren; zij trachten om strijd, waar zij de voorloopige aanhouding toelaten, de belangen des beklaagden te waarborgen, hem te beschermen tegen willekeur, tegen overhaasting en tegen verrassing; hem, zoo veel het kan, de middelen te laten tot vrije verdediging, in elken stand des gedings; en een, boven mijn lof verheven, ontwerp eener wet van strafvordering, afkomstig van den vorigen Minister van Justitie, door den tegenwoordigen overgenomen, draagt, meer zelfs dan sommigen noodig achten, de kenmerken van het streven naar waarborg en bescherming des beklaagden. Slechts één belangrijk, één in mijn oog noodzakelijk regtsbeginsel, missen wij in dat ontwerp, even als in bijna elke andere wetgeving van strafvordering, te weten, schadevergoeding voor den beklaagde wegens voorloopig arrest, indien hij op het feit, ter zake waarvan dat arrest was geschied, niet strafbaar wordt bevonden, of het voorloopig arrest, om andere redenen, onregtmatig was.

Maar toch, niet overal vindt men voor den beklaagde gelijke waarborgen, als waarop ik wees; ja zelfs, wij moeten het, ten spijt van onzen nationalen trots, erkennen, niet overal, waar Neêrlands vlag wappert, is de wet zóó vrijgevig; getuige de kolonie Curaçao en onderhoorigheden.

Maar ook, hoe zorgvuldig elders de wetgeving trachtte te waken tegen onregt jegens den beklaagde in het onderzoek der strafzaken, toch leveren de geschiedrollen van alle landen, helaas! te veel bewijzen van verkeerde en ten onregte toegepaste straffen en van onschuldig veroordeelden.

Let men intusschen op de intégriteit, die vrij alge-

meen het kenmerk der regtsmagistraten van onzen tijd is, dan zal het geen betoog behoeven, dat zoodanige veroordeeling schier nooit aan *moedwillig* verkeerde toepassing der wet te wijten is. Maar, stelle men al moedwil en opzet ter zijde, men late dan slechts eene geringe plaats voor vooroordeel of vooringenomenheid, onverschilligheid of nalatigheid, of voor gebrek aan ijver of gezet en naauwkeurig onderzoek.

Er is vooral ééne reden, die zoo ligt tot verkeerdheid kan leiden en te gevaarlijker, omdat zij uit een goed beginsel voortvloeit; ik bedoel overdreven ijver, om op de indrukken, die uit eene te ras opgevatte voorstelling van zaken verkregen worden, en waardoor het noodig vereischte van onbevooroordeeldheid, zoo gereede kan worden buitengesloten, een geregtelijk onderzoek te leiden; de zucht om, waar, in de opvatting van hem die met het onderzoek belast is, een tal vermoedens het misdrijf en den dader schijnen aan te wijzen, met te grooten en te partijdigen ijver bijna uitsluitend naar bewijzen van schuld om te zien, en om vooral, tot eigen verantwoording, naar het meest afdoende bewijs in het grooter deel van voorkomende gevallen, bekentenis van den beklaagde namelijk, te trachten.

Och of wij, van de bestaande wetgeving *hier*, hetzelfde konden zeggen als van die in Europa, waarop wij wezen. Gelukkig; de wetten op de strafvordering dáár willen dat niet. Zij verbieden het.

Maar al willen die wetten dat niet, al verbieden zij het, toch vindt somwijlen het euvel plaats; toch worden er soms, om een beklaagde tot bekentenis te brengen, indirecte middelen, bedreigingen, en wat dies meer zij, aangewend.

Een zeer opmerkelijk bewijs daarvan, een zoodanig geval van kennelijke schennis der wet, vond men ten vorigen jare in de dagbladen. In Frankrijk was, wegens een gepleegden moord, de echtgenoot des verslagenen, op bekentenis, veroordeeld tot een groot aantal jaren dwangarbeid. Nadat de ongelukkige vrouw reeds jaren lang onder hare zware straf

gezucht had en, God weet, met welke gewaarwordingen, onder welke gemoedstemming, met welke gevolgen voor haar *zedelijk* bestaan, kwam onverwacht hare onschuld aan het licht. Een, die wegens een ander later gepleegd misdrijf veroordeeld was, bekende ook den moord van den echtgenoot der onschuldig veroordeelde vrouw, en dat met zoodanige omstandigheden, dat aan de onschuld der rampzalige niet meer te twijfelen viel. Maar hoe was dan deze er toe gekomen om de schuld op zich te nemen, om eene valsche bekentenis te doen en om *moedwillig* hare veroordeeling te gemoet te gaan? Ziedaar, waarop wij wezen en wat wij genoemd hebben kennelijke schennis der wet door den regter.

Toen de beklaagde vrouw, tegen wie zeker gewigtige gronden van verdenking moeten hebben bestaan, in voorloopig arrest was opgenomen, doch met nadruk hare onschuld bleef volhouden, had men, om haar tot bekentenis te dwingen, haar in een onderaardsch naauw verlicht kerkerhol opgesloten.

Daar verzuchtte de deerniswaardige, hoog zwangere vrouw in akelige afzondering van de wereld en haar gedruisch. Op het kil en vochtig plaveisel van haren kerker vond zij een enkele stroobos, die al spoedig even vochtig doortrokken was als de grond waarop zij lag. En dáár lag de ongelukkige, alleen met hare gedachten, alleen met al de mijmeringen en sombere indrukken, die het akelig cel-verblijf, aldus toegepast, levert; alleen met hare bange vrees en nog banger uitzigten, nog banger en bitterder door de teekenen van leven in haren schoot; alleen met de zorgen voor het behoud van haar kind; alleen, tot krankzinnig-wordens toe, alléén. Is het te verwonderen, dat de stem van levensbehoud voor haar en haar kind in het ontstelde gemoed, sterker sprak dan de liefde voor de waarheid en de vrees voor straf? Wat de onbedachtzame regter verlangd had, gebeurde; zij bekende de misdaad; maar eene misdaad die zij niet bedreven had. Zij laadde op zich, voor de oogen

der menschen, een moord van hem, dien zij misschien zoo ziels-lief had gehad; zij begroef zich zelve onder al de schande en smaad, dien zij voorzien kon. Zij doemde zich tot een levend gestorven zijn. En toch — zij was onschuldig.

Eere dan aan de wet, die zoodanig middel niet wil; die het verbiedt; volgens welke het eene strafbare daad is.

En nu de wet, die het niet verbiedt, die aanleiding kan geven, om het er voor te houden, dat zij het *in beginsel* toelaat; die, jaren lang, volgens praktijk en wetenschap, uitgelegd werd, als of zij het bepaaldelijk *wilde.*

En die wet geldt *hier* in eene Nederlandsche kolonie. De strafregtspleging toch wordt hier beheerscht door de wetten van Karel V en Philips II. — Bij het noemen dier namen zou men haast denken, dat wij, Nederlanders, er vooral op uit zijn, om, tegen elken prijs, althans in onze stelsels van strafregt en strafregtspleging, reliquiën te bewaren van tijden, waarop wij geacht moesten worden niet dan met zekeren onwil terug te zien; want de wetten van strafregt en strafvordering, die wij hier nog hebben, golden ook in het moederland, tot zij door de Fransche wetten, waaronder ook de in Nederland nog geldige Code Pénal, vervangen werden.

Genoeg. Vermits de Fransche wetten hier niet zijn ingevoerd, leven wij nog altijd onder vigeur van de: *Ordonnancie, edict ende gebodt van den jaere* 1570, *op het stuk van de criminele Justitie*, en de: "*ordonnancie aengaende den styl generael, te observeeren in crimineele saecken*" mede van 1570; beiden op naam van Philips II als graaf van Holland uitgevaardigd en ingevoerd. En dagteekenen nu al die wetten uit lang verloopen tijden, zamengesteld onder den indruk van gansch andere begrippen dan thans gelden; bevinden wij ons, met onze begrippen van de XIXde eeuw, op een, in verlichting en beschaving, geheel ander standpunt dan onze vaderen in de XVIde, men merke het wel op, diezelfde verordeningen konden,

ook voor den tijd, waarin zij golden, alleen goed zijn zóó als zij waren; in haar eigenaardig stelsel; zonder verminking of wijziging in beginsel. Dat zij bovendien alleen in verminkten en stelselloozen staat tot ons overgekomen zijn, zal later blijken.

Is dan ook de stem van afkeuring en verwerping, die ik tegen de aangehaalde wetten wensch te laten hooren, gegrond op hare onhoudbaarheid door hare verouderde beginsels, ik mag niet verzwijgen, dat, nog in onze eeuw, diezelfde wetten een lofredenaar hebben gevonden in een regtsgeleerde van naam, die in deze en de vorige eeuw geleefd en ze, even als de later ingevoerde, in toepassing gekend hebbende, *haren verlichten geest en strekking* durfde roemen. Ik bedoel wijlen den voorzitter der Amsterdamsche Regtbank, Mr. M. C. van Hall (1).

Maar, is die verhandeling van den kundigen schrijver eene lofrede op de criminele ordonnantiën, ook, volgens hem, verdienen zij dien lof niet onvoorwaardelijk. Hij noemt hare geest en strekking verlicht voor den tijd, waarin zij werden uitgevaardigd; en, wanneer hij dus zelf let op hetgeen daarin afkeuring verdient, dan is zijne eenige, in mijn oog ietwat transigerende, verontschuldiging daarvoor: *„dat wetten en daden niet alleen geoordeeld en gewaar-„deerd moeten worden naar de eeuwige en onveranderlijke „grondbeginselen van regtvaardigheid en billijkheid; maar „ook getoetst aan de algemeene denkwijs en begrippen der „menschen, voor welke zij worden vastgesteld, en onder „welke zij worden bedreven"* (2).

Ook het door den schrijver gekozen motto van J. M. Kemper toont aan, wat hij bij zijne beschouwing vooropgezet wenscht te zien: „of zou men werkelijk en ter goeder trouw gelooven, dat eene nieuwe wetgeving, hoe voortreffelijk dan ook, de beoefening van andere regten geheel

(1) Zie *Regtsgeleerde Verhandelingen en losse geschriften*, door Mr. C. van Hall. Amsterdam, 1838.

(2) t. a. p., pag. 94.

noodeloos zou maken"? en zelf erkent hij: „dat het verre van hem is, om het buitengewoon geheim crimineel proces voor Nederland terug te wenschen" (1).

Eindelijk; VAN HALL is alleen lofredenaar van de ordonnantiën in het stelsel daarvan; maar dan ook met dat stelsel, in zijn geheel; dat is, als regelende de buitengewone geheime proces-orde, met — en onafscheidelijk van — de pijnbank. Ik haal eenigzins breedvoerig den heer VAN HALL aan, omdat ik mij niet op hetzelfde standpunt van beoordeeling bevind, als hij; omdat ik geen lofredenaar zijn kan van die criminele ordonnantiën met den daarbij gehuldigden proces-vorm, noch in haar geheel, noch verminkt, gelijk wij ze bezitten; omdat ik er geen verlichten geest of strekking in vind. Trouwens, ook tegen VAN HALL staan anderen over van niet minder gewigt en van een geheel verschillend oordeel; en zulks, zoowel uit den tijd, toen in de Nederlanden geene andere strafvordering gold of bekend was, als uit lateren tijd, toen de criminele ordonnantiën door de Fransche wetten vervangen waren.

Tot de eersten behoort vooral de nog met roem bekende E. LUSAC, die zijn regtsloopbaan in 1759 aanving met een uitmuntend proefschrift, waarbij hij het harde en onregtvaardige van het extraordinair proces, volgens de criminele ordonnantiën, betoogde (2). Voorts de hoogleeraar BAVIUS VOORDA in zijne, in 1792, uitgegeven verhandeling, over het verstand van de ordonnantie op den styl van procederen in criminele zaken, een belangrijk commentaar, nog niet vergeten in het studeervertrek van den jurist van onze dagen, en die, moge hij al in zijne spitsvondige en humane, minstens altijd zeer betwistbare, en met de praktijk van dien tijd geheel strijdige opvatting van de leer van het extraordinair geding, de criminele ordonnantiën van PHILIPS, zoo als hij die opvatte,

(1) Pag. 100.

(2) Zie zijne dissert. Jur. inaug. *De modo extraord. proced. in causs. crim.* Leid.

ver stellen boven hetgeen de praktijk daarvan gemaakt had, toch bekennen moest, „dat diezelfde procesorde," ook, volgens zijne leer, ter oorzake van de bekrompen verdediging, die aan den gevangene in verscheiden opzigten wordt toegestaan, voor hard en onbillijk kan worden uitgekreten, en daartegen geen ander woord van vergoêlijking vindt dan de les van Ulpianus: „Lex dura, sed ita scripta est" (1).

Van lateren tijd is de Nederlandsche advocaat J. D. Meijer, die toch ook de criminele ordonnantiën nog in hare werking gekend had, geen aanhanger van het extraordinair criminele proces, al wijst hij voornamelijk op hetgeen de praktijk had ingevoerd: „l'ordonnance criminelle de Louis XIV, quelque rigoureuse qu'elle puisse „être envers ceux, qui ont le malheur d'être prévenus ou „accusés, devait être réputée douce, en comparaison de „ce que la pratique avait déduit des lois criminelles de „Philippe II dans la Hollande" (2).

In Nederland ligt de tijd, waarin de extraordinaire secrete procesorde gold, reeds zoo ver in het verleden, dat ik voor sommigen, misschien voor velen, niet verder mag gaan, zonder eerst de vraag te beantwoorden: welke is die proces-orde dan? En om haar terstond te brandmerken, kan zij met een enkele zinsnede bepaald worden, als de zoodanige, die één is met — en onafscheidelijk van — de pijnbank (3).

(1) Voorda, IIde hoofdst., § 8. Dat evenwel de praktijk onbetwistbaar met eene in onze dagen onbegrijpelijke willekeur, in hare behandeling van den bekl., veel verder ging, dan wel de wet veroorloofde of toeliet; dat er schandelijke misbruiken en overschrijdingen van magt plaats hadden, het valt niet te miskennen. De geschiedenis zelf van zoo vele groote mannen, als: H. de Groot, Oldenbarnevelt, de de Witten en anderen, levert daarvan de bewijzen. Zie ook Voorda, IIde hoofdst., § 2 en hierna in nota.

(2) *Esprit, origine et progrès des Inst. jud.*, Haagsche editie van 1820, t. IV, pag. 293.

(3) Ik meng mij, bij mijne voorstelling van het extraordinair proces, niet in den strijd, zoo lang en zoo heftig gevoerd, over de vraag, waar

Het is de procesorde, waarbij, tot veroordeeling, vóór alles, vereischt wordt de *bekentenis* van den beklaagde, hoe dan ook verkregen, en waarbij geene andere dan geheime instructie plaats heeft; waarbij de beklaagde alleen gehoord wordt, om *tegen* zich zelven te bewijzen; waarbij de tegen hem gerezen bezwaren alleen dan aan hem worden medegedeeld, als, bij voortdurende *ontkentenis*, het tegen hem gevoerd proces voldongen is; waarbij zonder oraal debat, zonder de vraag naar 's regters overtuiging, maar alleen naar de middelen van wettelijk bewijs, de uitspraak geschiedt op de stukken. — Waartoe toch ook moest die instructie anders dienen, dan om, òf, nevens de *bekentenis* des beklaagden, *nadere* bevestiging van schuld te erlangen; òf om, bij *ontkentenis*, tegen hem, buiten zijn weten, en in het geheim, voldoende middelen te verzamelen, uit krachte waarvan de regter zich bevoegd kon achten, om, *met meer nadruk*, op het voorname en tot veroordeeling noodzakelijke bewijsmiddel, de bekentenis namelijk, aan te dringen; met andere woorden: om die des noods, door de pijnbank af te persen. De praktijk ging daarin nog verder dan de wet.

Bij art. 42 van *den Styl* werd verboden de pijnbank of torture anders te gebruiken "dan, wanneer de preuve "zoo apparent is, dat er niets schijnt te resteren, dan de "confessie of de belijdenis van den gevangene, om hem "ontwijfelijk te verwinnen; waar geen halve of volle preuve "was, of waar die preuve onseeker ende twijfelachtig was "werd het appliceren van de pijnbank verboden." (1)

het begint en waar het eindigt. Ik geef ze alleen, zoo als ze vroeger algemeen werd begrepen, en zoo als de crim. ordonn. zelven tot die algemeene opvatting aanleiding gaven. — Zie overigens *de Stijl*, met nooten, van VAN LEEUWEN en de aangehaalde werken van VOORDA en MEIJER, t. a. p.

(1) Volgens VOORDA, op art. 42, stond in de oorspronkelijke Fransche tekst: «où il n'y a pleine demye preuve, ou bien, où la preuve est certaine et indubitable, interdisons d'appliquer la question.»

Maar bij afdruk zou er, zegt hij, tusschen de woorden «*pleine*» en

En nu moge VAN HALL, uit eigen ervaring, beweren, „dat, inzonderheid te Amsterdam het middel, vooral sedert „de laatste helft der vorige eeuw, niet dan zeldzaam, „doorgaans omzigtig, en met inachtneming van de ver„eischten bij de wet, zoo als die bij de gezonde uitleg„kunde moet worden opgevat, bepaald, is aangewend „geworden"; hij moge betuigen, dat hij, in drie en een half jaar, als procureur der gemeente, met het Openbaar Ministerie bij de Regtbank belast, nimmer in de treurige noodzakelijkheid was, om tot verkrijging der bekentenis „werkelijk" tot de pijnbank de toevlugt te nemen; ja, hij moge, als ware het ter verduidelijking van dat: „werkelijk", daarbij voegen. „terwijl het mij tevens gebleken is, „dat vroeger, en ook later, het schrikbeeld van de pijn„bank gelukkiglijk meer als een dreig- dan dwang-middel „door de Amsterdamsche Regtbank heeft behoeven te wor„den toegestaan;" (ongelukkig, dat juist het dreig-middel reeds dwang-middel, en niet ver van werkelijke pijnbank af is): — wij gunnen intusschen die opvatting den criminelen schrijver, al is zij moeijelijk te rijmen met een straks te vermelden en door hem zelf aangehaald, sprekend feit, bij diezelfde Amsterdamsche Regtbank voorgekomen. Meer ge-

«*demye*» een comma verdwaald of ingesmokkeld zijn en dit gaf aanleiding, dat men voor *pleine*, *demye*, in de Hollandsche vertaling stelde: «*volle of 't halve*,» terwijl men, om den zin te bewaren: «*certaine et indubitable*,» veranderde in: «*certaine et douteuse.*»

Hij beweert, hoofdst. II, § 1, dat de extraordinaire, zoowel als de ordinaire procesvorm zou zijn ingerigt, om hen, die de hun aangetijgde misdaden ontkennen — door wettige bewijsmiddelen te overwinnen, en dus om regt op bewijzen te doen, zonder den beklaagde lastig te vallen om confessie; veel min, om die te verkrijgen, hem eenig ligchaamsongemak aan te doen. Hij noemt daarom zelfs het dreigen met ligchaamsongemak ongeoorloofd, zoolang het den regter niet ten volle gebleken is, dat hij, ter oorzake van het onvolledige der bewijzen, ten eenenmale buiten staat is, om op de bewijzen, zonder confessie, te kunnen vonnissen. IIde hoofdst., § 1. Maar hoe is dit te rijmen met het aangehaalde art. 42 van den *Stijl*, hetwelk, zelfs in de ruimste opvatting, niet meer dan volle *halve* preuve eischt, om de pijnbank te kunnen toepassen?

zag heeft, naar mijn inzien, de door bewijzen gestaafde leer van VOORDA (1), die aan MEIJER zoo ten volle reden geeft, om te zeggen: "La question préparatoire était d'un "usage *journalier* dans les Pays-Bas, elle s'appliquait *du* "*moment* qu'un prévenu *niait* l'accusation à sa charge ou "quelques circonstances, qui y étaient relatives, soit que "le crime fût prouvé pleinement ou non, pourvu qu'il y "eût, ce qu'on appelait, une sémi-preuve" (2).

Maar laten wij van de praktijk terugkeeren tot de wet zelve. — Dat ik hier op de praktijk wees en dat later meer zal doen, is alleen om te doen uitkomen tot welke gevolgen de extraordinaire geheime procesorde geleid heeft, en dus, waar zij nog bestaat, leiden kan.

Bekende nu een beklaagde, het zij vrijwillig, het zij door de pijniging, dan was de zaak voldongen. Verschillend was de opvatting, of, met bekentenis, het feit toch ook van elders gestaafd moest zijn. De beklaagde wordt, zon-

(1) a. p., p. 295. Dat bedreiging als stilzwijgend geoorloofd werd aangemerkt, bleek reeds uit de eigen bekentenis van VAN HALL; VAN LEEUWEN, op art. 8 van den *Stijl*, zegt: «Sommigen zijn van gevoelen, «dat men den gevangene in het examineren met geen pijniging of andere «zware straffen mag bedreigen, ten zij dat het feit zeker en zoodanig «gequalificeerd is, dat men hem daarom ter pijnbank mag brengen. «Doch werd hetzelve, bij ons, zoo naauw niet onderhouden, bij dewelke «wel gebruikelijk is den gevangene, dewelke tot geen bekentenis is te «brengen, te dreigen, en voor te geven, hetgeen men niet en meent, om «te zien, hoe hij hem houdt en of hij daarover niet en altereert.» — «In sommige regtbanken,» zegt weder VOORDA, «staat zelfs in het vertrek, alwaar de gevangene verhoord wordt, een geesselpaal, waarmede hij, op het eerste vermoeden, dat zijn antwoord niet naar waarheid is, gedreigd wordt, want het gebruik van de geesselpaal wordt voor geen pijnbank door die regters gehouden, maar alleen voor een huismiddeltje.» *Verh.*, Iste hoofdst, § 1; zie ook IIde hoofdst., § 7, pag. 180, waar hij, sprekende van de misbruiken van het procederen op confessie, gewaagt van: «stinkende, stikdonkere kerkers, die soms van ongediert krioelen, zware «boeijen, beneming van voedsel en deksel; en wat dies meer is, en zulks «alles ter begeerte en bescheidenheid van den officier, bij wien deze behan-«deling geen pijnbank heet.»

(2) Zie P. DE DAMHOUDER, *Practycke in crim. saecken*, cap. XXXIV, no. 6 en 7.

der mededeeling van de van elders verkregen bewijzen, zonder dat hij kennis draagt van de tegen hem bestaande bezwaren, zelfs zonder den eisch, die tegen hem wordt ingesteld, te kennen, zonder verdediging, zonder verschijning voor den regter, verwezen; ja, wat meer is, zelfs met splitsing zijner bekentenis. Het is daarom dat DE DAMHOUDER den curieusen raad aan een beklaagde geeft, om, als hij een doodslag uit noodweer heeft begaan, den doodslag uit zelfweer niet te bekennen; omdat, ingeval van bekentenis, de regter, deze splitsende, de erkentenis van doodslag als bewijs tegen hem kan laten gelden, en hem kan opleggen, om de noodweer te bewijzen; maar dat „'t daarom wijsselijk geäntwoord is, als hij zegt: ik „lochen den doodslag; ende indien daaraf blyke, ik heb „die gedaan tot mijn defensie en bescherming"; want in dat geval kan de regter de bekentenis niet splitsen en de gedeeltelijke bekentenis niet tegen hem rigten.

Ontkende evenwel de beklaagde — en het ontbrak niet aan voorafgaande middelen, om hem tot bekentenis te brengen (1) — dan werd het extraordinair geheim proces

(1) VOORDA haalt in § 9 van het IIde hoofdst. zijner verhandeling een alles afdoend bewijs aan, van hetgeen men zich in vroegeren tijd bij de instructie veroorloofde. JAN HARGE, vroeger baillu en secretaris van Calantsoog, werd, wegens menigvuldige knevelarijen en euveldaden, die men hem aantijgde, in December 1740 in hechtenis gebragt, en wel in een donker hok, dat voor hem op de helft verkleind was. Aldaar werd hij met twee zware ijzeren kettingen, die met de sloten, insgelijks voor hem nieuw gemaakt, waren gekluisterd aan een zwaren balk, die op den grond lag; het voedsel, dat men hem toedieude, was water en brood; en eindelijk ontnam men hem ook zijn bed en dekens. Men verhoorde hem wel 36 malen en altijd in datzelfde hok, bij kaarslicht, en zonder hem, voor dien tijd ten minste, te ontsluiten. «Dit alles,» zegt VOORDA, «heet procederen op confessie.»

HARGE bleef alle tegen hem aangevoerde beschuldigingen ontkennen en nà veertien malen behoorlijk op de hem gedane vragen te hebben geantwoord, weigerde hij, bij de 22 volgen te verhooren, om te antwoorden op punten, waarop hij te voren geboord was. Zijne bloedverwanten stelden alle pogingen bij den lageren, zoowel als bij den hoogeren regter

voortgezet, en als dan de *halve preuve* verkregen was, werd, bij voortdurende ontkentenis, het scherp examen, met andere woorden: de pijnbank, bevolen; en dat niet alleen in zware misdrijven, maar in verreweg de meesten. Zij die beschuldigd waren wegens diefstal en landlooperij, waren out-laws en konden ten allen tijde, ook zonder geregtelijk gewijsde, ter pijnbank gebragt worden. (1) Alleen „om lichte ende kleyne crimen oft misdaden zal „men neyemand ter banck legghen", leert DE DAMHOUDER en gaat dus voort: „Lichte crimen syn yemant by „den hayre te trecken, oft te treden onder de voeten, oft „te geven een kaecksmete, oft te injurieren met woorden, „ende diergelycken." (2)

Bleef de beklaagde, niettegenstaande de pijnigingen, zijne ontkentenis volhouden, dan kon, volgens de algemeene opvatting der Regtbanken in Nederland, hoezeer toch *sommigen* anders oordeelden, tegen hem geene veroordeeling worden uitgesproken, welke ook de van elders verkregen bewijzen waren. Wel vond de arbitraire magt der toenmalige magistraten, in zoodanig geval, een achterdeur, door hem als regter vrij te laten en als politiek gezag òf te verbannen òf op te sluiten; doch daartoe gaf evenwel de wet geene bevoegdheid, daar deze alleen bepaalde, „dat „alsdan regt zou worden gedaan naar behooren, hetzij tot

in, om afdoening in zijne zaak te bekomen; althans zijn toestand in de gevangenis dragelijker te maken. Eerst bij eene beschikking in Julij 1741 werd den beklaagde weder een bed en dekens, alsmede warme spijs vergund. Na 20 maanden aldus op Calantsoog gevangen te hebben gezeten, werd HARGE overgevoerd naar 's Hage en bij sententie van 5 April 1743 verklaarde het Hof van Holland, dat al wat tegen den beklaagde was aangevoerd, niet anders dan onwaarheden of verdraaijing van waarheden of evidente calumniën bevatte; mits welke HARGE onschuldig werd verklaard, geabsolveerd en vrijgesproken. — Dit alles heet procederen op confessie, herhaal ik.

(1) Zie VAN LEEUWEN, n°. 1 op den *Stijl*, art. 10.

(2) t. a. p., CXXXV.

„absolutie, slaking, peyne extraordinaris oft anderzins, zoo „'t behooren zal." (1)

Op de procesorde, zoo als wij die met korte trekken geschetst hebben, paste de criminele ordonnantie; met die procesorde, en bekentenis als voorwaarde tot veroordeeling, maar dan ook met de pijnbank voor het geval van ontkentenis, had zij een vast beginsel, en van dat beginsel uitgaande, was de ordonnantie welligt niet zonder verdiensten.

Maar al bezitten wij hier dezelfde criminele ordonnantie, wij bezitten haar — en moge het ten koste van het beginsel der ordonnantie zijn, wij bezitten haar gelukkig — niet alzoo; want bij ons geldt zij zonder haar verpligt accessoir; zonder datgene, wat haar alleen stelselmatig kon doen zijn en waarde geven kon; in één woord, zonder de pijnbank. Jammer, dat wij er bij moeten voegen: de procesorde is er niet beter, maar wel slechter door geworden.

In den roes van vrijheid, gelijkheid en broederschap schafte Frankrijk, bij art. 24 der constitutie van 9 October 1789, de pijnbank af. Bij de staatsregeling van 1798 deed de Bataafsche Republiek hetzelfde in art. 36; maar, terwijl Frankrijk gelijktijdig een geheel nieuw stelsel van strafregtspleging, in navolging van Engeland, te weten, door

(1) Zie art. 41 van den *Stijl* en de aanteek. daarop van VAN LEEUWEN. Ook MEIJER, t. a. p., pag. 295; vooral ook VOORDA in zijne aanteek. op art. 41 van den *Stijl*. »Poene extraord.,« zegt hij, »moet de regter »gebruiken: 1°. zoo dikwijls hem, hetzij door bekentenis, hetzij door »dingpligtige bewijzen, blijkt van een ander, gemeenlijk geringer, mis»drijf, dan waarom de gevangene gepijnigd is en waarvan de straf door »de wet gelaten is aan 's regters bescheidenheid; 2°. zoo dikwijls de gevan»gene gepoogd heeft die misdaad te bedrijven, om welke, als uitgevoerd, »hij te vergeefs gepijnigd is; mits van dit poogen den regter wederom »blijke, òf door confessie, òf door duchtige bewijzen; want in de meeste »zaken wordt de conatus delinquendi met een extraordinaire straf, ter »bescheidenheid des regters, geboet. — De woorden: »oft andersints zoo »»'t behooren zal,« kunnen zeer gevoegelijk worden verstaan en thuis »gebragt op eene ordinaire, d. i. bij de wet bepaalde, straf van een »geringer misdaad, door den gevangene beleden, of ten processe vol»komen bewezen, doch om welke hij niet gepijnigd is.«

eene jury, aannam, had men bij ons gebrek aan lust of tijd om een nieuw Wetboek van Strafvordering zamen te stellen. MEIJER werpt de schuld op de magistratuur zelve en dier gehechtheid aan het oude stelsel.

Het in ons land eigenaardig streven intusschen, om zich met provisionele maatregelen te behelpen, die niet zelden langer duren dan de definitieve (1), deed zich ook toen gelden. Aanvankelijk bepaalde men zich tot die wetgeving van een pennestreek, en liet men de criminele ordonnantie zoo als zij was, maar zonder pijnbank; toen zich evenwel, ras na de afschaffing, de leemte deed gevoelen, die daardoor in de wet ontstaan was, hield men de zaak eerst nog wat slepende, tot dat het Uitvoerend Bewind, zes maanden na de staatsregeling, op 10 October 1798, een reglement uitvaardigde, „volgens hetwelk provisioneel geprocedeerd „zou worden tegen zoodanige gevangenen, die tot geen „confessie der misdaad of misdaden, hun door den publie„ken aanklager ten laste gelegd, kunnen gebragt worden."

Dit reglement is ook in de kolonie Curaçao en onderhoorigheden, ingevolge 's Konings besluit van 5 Augustus 1827, n°. 167, ingevoerd en nevens de ordonnantie van PHILIPS II tot dusver in werking gebleven.

Art. 1 van het reglement bepaalt als volgt:

„De pijnbank, bij acte van staatsregeling afgeschaft zijnde, „zal in geen geval, hoe ook genaamd, een regter, ter be„koming van confessie van den beschuldigde, zich mogen „bedienen van eenig middel, hetwelk denzelven pijn of on„gemak aandoen, of daarvoor, ingeval van verdere ontken„ningen, bevreesd zou maken. Dit belet echter den regter „niet een beschuldigde, hetzij gevangen of gedaagde in „persoon, die weigert op de hem voorgehoudene vraagpunten „of eenigen van dien te antwoorden, en bij die weigering, „nadat de regter hem zijne verpligting zal hebben onder „het oog gebragt, blijft persisteren, door zoodanige mid-

(1) Getuige, met één voorbeeld uit velen, onze militaire strafwetgeving.

„delen, als hij gepast zal oordeelen, daartoe te noodzaken.”

Het stelsel blijft dus, als vroeger, dat van extraordinair proces, waarbij vóór alles de bekentenis des beklaagden op den voorgrond wordt gesteld, nevens diens verpligting om te antwoorden, ten einde uit zijne eigen verklaring middel van bewijs tegen hem te vinden; kunnende de beklaagde „genoodzaakt” is dat niet *gedwongen?* — „worden door „*zoodanige* middelen, als de regter gepast zal oordeelen, „om te antwoorden op de vraagpunten, die hem worden „voorgehouden, of op eenigen van dien.” (Dit thans slechts in het voorbijgaan.)

Daarna gaat het reglement, in art. 2, voort met de bepaling, dat de beklaagden, *die tot geene confessie hebben kunnen worden gebragt*, zonder onderscheid in ordinair proces kunnen worden ontvangen, volgens de regelen daarna volgende; dat is: de publieke aanklager levert de verhooren en confrontatiën van den beklaagde, met de verder door hem ingewonnen informatiën, benevens zijn advies en conclusie, aan den regter in (art. 3). Heeft de beklaagde volkomen het hem ten laste gelegde feit beleden, dan wordt de publieke aanklager geadmitteerd om op die confessie regt te vragen en te dienen van zijnen criminelen eisch en conclusie, en dan doet daarop de regter uitspraak (art. 4). Meer niet; dus ook geen verder onderzoek.

Indien bij ontkentenis des beklaagden tevens alle suspiciën zijn vervallen, wordt hij ontslagen zonder eenige bepaling (art. 5): is er echter in dat geval wel geen waarschijnlijkheid, dat binnen kort meerdere bewijzen tegen hem zullen worden ingewonnen, maar toch mogelijkheid, dat die met der tijd zullen te bekomen zijn, dan wordt hij onder handtasting ontslagen, met belofte zich ten allen tijde, des vermaand zijnde, te zullen sisteren: *sub poena censes et convicti* (art. 6). Bevindt de regter, bij ontkentenis des beklaagden, dat het duister of twijfelachtig is, of de bewijzen tegen hem al of niet genoegzaam zijn tot condemnatie, of dat er quaestie kan vallen over het

al of niet misdadige van de daad, dan zal hij den beklaagde in *ordinair* proces ontvangen (art. 7) (1). Eindelijk: „indien de regter bevindt, dat de beklaagde *wel* „*niet is kunnen gebragt worden tot confessie* van de mis„daad, waarvan hij beschuldigd is; doch dat de informatiën, „ten zijnen laste overgelegd, van dien aard zijn, dat door „dezelve ten volle bewezen schijnt, dat het delict door den „gevangene geperpetreerd is, zal de regter den publieken „aanklager autoriseren, om op de bewijzen in extraordinair „proces regt te vragen en mitsdien te dienen van zijnen „criminelen eisch en conclusie" (art. 8).

Na eenige voorschriften nopens den afloop van dat proces, bevat art. 18 de bepaling: „dat de stijl en manier van pro„cederen, bij de respective criminele regtbanken in het „voormalig gewest van Holland vigerende, provisioneel zal „blijven geobserveerd, voor zoover daarin door het gesta„tueerde van het reglement geene verandering is gemaakt." Dus met eene stellige verwijzing op de praktijk, zoo als die destijds bestond. — En wat is nu de slotsom van het geheele reglement? Niet anders dan het volkomen behoud der extraordinaire geheime proces-orde. Heeft de beklaagde al geen kans meer, dat hij bij ontkentenis op de pijnbank zal worden gebragt, hij mist het voorregt van niet dan op confessie te worden veroordeeld; en de deur van het hatelijk, vexatoir, kwellend geheim extraordinair geding is zoo wijd mogelijk opengezet. Daarbij de hoofdzaak, het voorname middel van bewijs, waar men het meest naar trachten moet, waartoe men den beklaagde moet *zoeken te brengen* (verg. artt. 2 en 8), blijft steeds: *zijne confessie*. Het hooren toch van den gevangene op artikelen maakt, ook volgens dit reglement, zoo niet alleen, ten minste voornamelijk, het extraordinair proces uit. Het oogmerk van het verhoor is om bekentenis te krijgen. Indien dit gelukt, dan is het

(1) Hetgeen, volgens VAN LEEUWEN, wil zeggen, als dat de officier van zijn kant de zaak laat steken. — VOORDA, Iste hoofdst., pag. 39.

proces ten einde (1). Ja, zoo zeer hechtte men aan het stelsel, dat zelfs een, hoezeer nooit in werking gekomen wetboek op de regterlijke instellingen en regtspleging van Lodewijk Napoleon, als Koning van Holland, in dd. 14 Junij 1809, in de artt. 1081, 1086 en 1087 de bepaling bevatte, dat het wel verboden was om een beschuldigde door pijn tot erkentenis te brengen, maar dat het dèn regter toch vrijstond, hem door *corrective* middelen tot het geven van *behoorlijk* antwoord te noodzaken.

Maar er is meer.

Volgens théorie en praktijk beiden, werd in het moederland, gedurende het bestaan van het reglement van 1798, art. 1 *nooit* anders uitgelegd, dan als ware daarbij de aanwending van de pijnbank *gewettigd* geworden.

Van waar dit?

Omdat men in beginsel niet anders kon.

Naar 't schijnt moeten de beraadslagingen bij de vaststelling van het reglement reeds gegronde aanleiding hebben gegeven tot die opvatting. Van Hall noemt die raadplegingen in de beide Kamers van het Vertegenwoordigend Ligchaam daarom „merkwaardig," en verwijst naar het Dagverhaal der handelingen van het Uitvoerend Bewind, waar men ze in haar geheel vindt (2). Vermits ik dat Dagverhaal hier in de kolonie niet heb kunnen opsporen, kan ik er niet over oordeelen; doch ik zeide: volgens théorie en praktijk beiden, werd nà 1798 tot op de invoering der Fransche wetten in Nederland, dus tot in 1811, het stelsel van pijnbank dáár toegepast.

Wat de théorie betreft. Vermits de leer van het extraordinair proces dezelfde was gebleven, behoef ik niet terug te komen op hetgeen ik reeds heb doen opmerken. Zoolang bekentenis van den beklaagde het eerste en voornaamste bewijsmiddel is, dat de regter vóór alles moet zoeken

(1) Zie het stelsel van van Leeuwen, uitgewerkt bij Voorda, t. a. p., Iste hoofdst., pag. 35.

(2) Uitgegeven door Swart en Comp., in het 1ste en 2de deel.

te verkrijgen, moeten er, aldus oordeelde men, ook middelen bestaan om, wanneer de regter door andere bewijsmiddelen overtuigd is van schuld, den beklaagde tot bekentenis te dwingen. Daartoe, het ligt voor de hand, bestaat geen ander dan de pijnbank; of, klinkt het woord te hard, geen ander middel dan van physieken en morelen dwang. Een weinig meer, een weinig minder, en wij zagen het reeds, gij hebt bedreiging, eenzame opsluiting in „stikdonkere, stinkende kerkers, onthouding van voeding of dekking;" en de overgang is niet groot om tot vuur- en waterproef te komen. Nevens eenvoudige aansporing om de waarheid te bekennen, staat dan het geheele toestel van de te regt gehate directe en indirecte judiciële pijnigingstheorie onzer voorvaderen: „soete (!!) oft stranghe pijne," zoo als DE DAMHOUDER ze onderscheidt.

En wil men meer bewijzen volgens de theorie, van het verband tusschen extraordinair geheim proces en pijnbank, ik beroep mij weder het liefst op hen, die het best oordeelen konden, toen zij hun gevoelen uitbragten onder vigeur van gansch *andere* wetten en stelsels, dan zij vroeger beleefd hadden; toen zij dus geene vooringenomenheid meer konden hebben met de barbaarsche instellingen, die zij als jongelingen gekend, maar door vrijzinnige begrippen hadden zien vervangen; ik beroep mij, liever dan op de oudere schrijvers, die welligt geene andere regtsmiddelen kenden dan die, welke zij steeds in werking hadden gezien, op de twee reeds meer aangehaalde uitstekende regtsgeleerden van deze en de vorige eeuw, MEIJER en VAN HALL, voor wier gezag ik geen apologie behoef te maken. Deze als lofredenaar; gene als bestrijder.

„Op het bloote denkbeeld van de pijnbank," zegt VAN HALL, „moge het menschelijk hart in deze dagen sidderen: „dit middel was, zoo als de grootste tegenstanders van „hetzelve hebben moeten erkennen, van de buitengewone „proces-orde, bij deze ordonnantiën voorgeschreven en die „in het geheim beleid werd, ten eenenmale *onafscheide-*

»lijk;" (1) ook hij beroept zich op Meijer, die reeds vroeger gelijke uitspraak deed.

»La procédure secrète est *inséparable de la torture;* »aussi ne fut-ce pas dans les Pays-Bas, que le moyen »odieux d'extorquer une confession, souvent fausse, tou»jours douteuse, pouvait être négligé»; en, als hij daarna de invoering van het reglement van 10 October 1798 heeft besproken en het onafdoende daarvan heeft aangetoond, gaat hij, met het oog op dàt reglement, aldus voort: »Telle »est en effet la nature de la procédure secrète, qu'elle *»ne peut* se passer d'une question préparatoire, et cette »liaison est si nécessaire, qu'avec les intentions même »les plus pures, on y revient toujours» (2). Eene andere uitspraak van hem koos ik tot motto, en later: »En par»tant du principe de la procédure secrète, que l'interroga»toire d'un prévenu forme une partie des preuves à sa »charge, principe que reprouve le bons sens et toute saine »législation, il est évident, que le prévenu, qui refuse de »répondre à des demandes, que le juge lui adresse, rend »illusoire une partie de la procédure.» (3)

En wat leert nu de praktijk?

Op nieuw beroep ik mij op de beide regtsgeleerden.

Meijer zegt, sprekende weder van art. 1 van het reglement van 10 October 1798: »Les mesures coërcitives contre »un muet volontaire ne pouvaient suffire pour assurer le »but de la procédure sécrète; et bientôt l'expérience apprit »que, sans refuser positivement de répondre, un accusé a »mille moyens de faire manquer l'interrogatoire, et de rendre »vaines les inductions qu'on voulait en tirer. Rien de »plus facile, que d'assimiler, au muet volontaire, celui qui »ne donnait pas de réponse *congrue* aux interrogatoires, »et de lui appliquer les mêmes moyens de coërcition. Le »tribunal d'Amsterdam eut la gloire de cette invention.» (4)

(1) t. a. p., pag. 97, 98.

(2) Pag. 299—302. (3) Pag. 305.

(4) t. a. p., pag. 306.

V. Hall, mede de praktijk inroepende, zegt: „Bij de „staatsregeling van 1798 was de pijnbank afgeschaft; het „was daarom, dat het Uitvoerend Bewind een reglement „vaststelde, bij hetwelk het gebruik der pijnbank *gewettigd* „werd (?). Het was dan ook, ingevolge dat reglement (art. 1), „dat zekere Hendrik Jansen, beschuldigd van zijne vrouw „te hebben vermoord, op bevel der Regtbank„ (van Amsterdam, het is hetzelfde geval, waarop Meijer doelt,) „op „den 15 November 1802 door bullepeesslagen genoodzaakt „werd *behoorlijk* te antwoorden, en de hem aangetijgde „misdaad, na aanwending van dit dwangmiddel, bekende, „en — voegt Meijer er bij — op zijn eigen bekentenis, „zonder verdediging, ter dood veroordeeld en in 1803 ge„executeerd werd.„

En vraagt men nu: had Jansen dan volstrekt niet willen antwoorden? Van Hall zegt, dat hij verpligt werd *behoorlijk* te antwoorden. Volgens Meijer had hij eerst ontkend, en toen men hem door gedurige verhooren zocht te vangen, met andere woorden, toen men, volgens de wet, in extraordinair proces op confessie procedeerde, antwoordde hij steeds niet anders dan: „Ik herinner het mij niet meer.„ (1) Dit was de zin, dien de regter aan het weigeren, om te antwoorden, in art. 1 van het reglement gaf. Meijer voegt er een niet minder sprekend geval bij van de regtbank te Weesp, waarbij eene vrouw van overspel beschuldigd en sommige tegenstrijdigheden in hare verklaringen niet kunnende ophelderen, tot gevangenis *verwezen* werd, tot dat zij de noodige opheldering *zou geven* of hare misdaad *bekennen*. Dit alles had plaats in onze XIXde eeuw!!!

En toch, art. 1 van het reglement van 1798 geeft alleen bevoegdheid, om, als de beklaagde weigert te antwoorden, hem *daartoe* te noodzaken. — Doch er is ook de bepaling van art. 4 van het reglement, volgens welke, in eens, aan

(1) Zie van Hall, t. a. p., pag. 102 en 103; Meijer, ibid., pag. 307 en 308.

het proces een einde wordt gemaakt en alle verdere moeijelijkheden worden voorkomen; de bepaling eindelijk, die nog altijd het heerschend kenmerk van het geheim extraordinair proces is en waaraan al het overige ondergeschikt is gemaakt, en slechts, als bij uitzondering, wordt toegelaten; de leer namelijk: dat, als de beklaagde volkomen heeft *beleden*, het proces voldongen is en op confessie regt kan worden gevraagd en verkregen, zonder tusschenkomst van den beklaagde of diens verdediging. — Het is ook daarom zoo ten volle juist wat MEIJER, sprekende over het wetboek van LODEWIJK NAPOLEON, zegt: "C'est "ainsi que, d'erreurs en erreurs, le principe de la procédure "secrète, qui avait changé l'interrogation d'un accusé, "ordonné dans ses intérêts seuls et pour lui fournir une "occasion de détruire les charges, de présenter ses moyens "de défense et d'excuse, et d'indiquer les preuves d'inno"cence, en une partie de l'instruction à sa charge, ramena "la question préparatoire avec quelques petites modifica"tions, non seulement peu importantes en faveur des accusés, "mais au contraire, préjudiciable à leur condition; puisque, "dans l'ancien état, celui qui, sans confesser son crime, "avait subi l'épreuve de la torture, était absous de toute "peine, ou du moins de la peine ordinaire; tandis qu'après "avoir continué le refus de répondre, ou après avoir "corrigé l'incongruité des réponses, sans avouer, rien n'em"pêchait que l'accusé ne fût condamné sur les preuves "existantes contre lui. L'hommage rendu par un article "exprès de la loi, aux progrès des lumières; la volonté "du législateur, qui n'admettait aucun doute sur son inter"prétation; l'inconséquence même d'une ordonnance, qui "autorisait dans un article ce qu'elle avait défendu cinq "articles plus haut, ne purent rien obtenir, dans une "législation nouvelle, contre un usage ancien, un système "faux, une législation bizarre." (1)

Wij hebben gezien, welk naauw verband er bestaat tus-

(1) t. a. p., pag. 310.

schen de geheime extra-ordinaire procesorde en de pijnbank, zoowel in théorie als volgens praktijk.

En toch, ik mag het met verhoovaardiging op de regters, met welke ik verkeer, zeggen: zij al de criminele ordonnantie er stelselloos door gemaakt, gevoelen wij te meer de leemte en het gebrekkige onzer strafregtspleging, art. 1 van het reglement van 1798 wordt hier alleen in zijn eerste lid erkend; het tweede lid is tot heden nimmer, noch direct noch indirect, toegepast; hier is geen pijnbank, het zij in antieke, het zij in moderne vormen ingevoerd.

Maar is de strafvordering daardoor beter en afdoende? Neen; voorzeker neen.

Het verband tusschen de geheime strafvordering en de pijnbank toch is en blijft het hoofdbezwaar tegen die strafregtspleging; juist omdat de geheime strafvordering onbestaanbaar is, zonder pijnbank; daarom kan zij, op zich zelve, zonder de pijnbank niet deugen; daarom deugt zij niet, volgens het reglement van 1798.

Reeds hierboven hebben wij aangetoond, dat, met dat reglement, de extra-ordinaire geheime procesorde volkomen behouden is. Wij hebben toen die procesorde hatelijk, vexatoir en kwellend genoemd. — En of zij dat is?

Gemis aan waarborg voor den gevang ene; ongenoegzaamheid van verdediging; geheimhouding van alle tegen hem bestaande bezwaren; geheim onderzoek in elken vorm van procederen, behalve in ordinair proces, welke vorm schier nooit voorkomt. En als nu de beklaagde bekent, terstond admissie, om tegen hem regt te vragen; daarop criminele eisch en uitspraak; alles, even als vroeger, en gelijk wij hierboven hebben uiteengezet, zonder dat de beklaagde er iets van weet; zonder, dat hij van iets kennis draagt; zonder verdediging; zelfs zonder het middel om op te komen tegen onregelmatigheden en nietigheden in den loop van het onderzoek of tegen kwellende behandelingen, die hem mogten zijn aangedaan om hem tot bekentenis te brengen (want, men vergete het niet, er blijft

daartoe zoo veel ruimte voor hem, die er toe wil afdalen, en zoo weinig middel van verhaal voor hem, die er het slagtoffer van was); zonder middel, eindelijk, om bij den regter eenigen grond van verontschuldiging of verwering of regtvaardiging zijner handeling te kunnen doen gelden, wanneer hij, die niet bij zijne verhooren heeft aangevoerd, want ook hier geschiedt de uitspraak *op de stukken*, zonder verschijning van den beklaagde voor den regter en zonder dat deze den beklaagde gezien of gehoord heeft.

En wat meer is, kon er vroeger soms verschil van meening bestaan, of de bekentenis des beklaagden ook van elders bevestigd moest worden, om als volkomen bewijs te gelden; het reglement van 1798 vraagt er niet eens naar. Het veroorlooft geen pijnbank om de confessie te bekomen; het is waar; maar wel de bevoegdheid, om den beklaagde, die weigert te antwoorden, door arbitraire middelen daartoe te noodzaken. Indien nu de beklaagde, bij zijn verhoor, volkomen bekent, dan kan de publieke aanklager, na admissie daartoe, terstond tegen hem, op confessie regt vragen (artt. 4.). — Het verhoor nu van den gevangene geschiedt volgens de wet (art. 6 van den „Styl") indien het doenlijk is, binnen 24 uren, en uiterlijk binnen 3 dagen nà zijne aanhouding. Alleen, wanneer hij ontkent en niet tot bekentenis gebragt is kunnen worden, wordt de zaak tegen hem in ordinair of extraordinair proces voortgezet. Is het, na alles, wat wij van dien procesvorm hebben vooraf laten gaan, niet duidelijk, dat het reglement van 1798 ten opzigte van het stelsel der strafvordering volkomen is gebleven bij hetgeen de praktijk had aangenomen, als de leer van de criminele ordonnantiën? Namelijk confessie alleen; en is daar confessie, dan is er geen ander bewijs of aanwijzing noodig. Vraagt men evenwel of dat beginsel van bekentenis hier aldus wordt toegepast? Ik antwoord, weder, gelukkig neen; maar wijs tegelijk daarmede weder op eene niet geringe fout in onze strafvordering. Wij leven onder wetten, die zich

plooijen laten en geplooid moeten worden; en, even als men vroeger de criminele ordonnantiën plooijen kon, om daaruit schandelijke willekeur en schreeuwend onregt af te leiden, zoo heeft de verlichte geest der regters van onzen tijd ze kunnen plooijen, om daarop, althans gedeeltelijk en in zekere mate, toe te passen de mildere begrippen, die elders de willekeur en het opzettelijk onregt door wettelijk gezag verdrongen hebben. Het kan echter niet miskend worden, dat die mildere begrippen hier soms een vreemd effect maken met opzigt tot de wet waarop zij worden toegepast, en waarmede zij in geest en strekking zoo hemelsbreed verschillen. Waarom toch zijn er in de Nederlandsche wetten zoo veel bedelaarsdekens?

Hulde evenwel aan den regter hier, die op bekentenis alleen, geene veroordeeling uitspreekt, maar die, om daartoe te komen, ook van elders, aanwijzing van het misdrijf vordert (1). Maar toch verder dan dat kan de regter, hoe gemoedelijk ook, niet gaan; al de andere grieven van gebrek aan regts-waarborg, gemis van verdediging, geheim onderzoek enz., die wij zoo even hebben opgesomd, kunnen niet uit den weg genomen worden.

En nu het geval, wanneer de beklaagde ontkent en het extraordinair proces tegen hem wordt voortgezet. — Het is waar; hij erlangt dan een schijn van verdediging; maar eerst dàn, wanneer het geheim onderzoek is afgeloopen; wanneer alle bewijzen tegen hem, en zonder dat hij zich daartegen kon verzetten of zijne bezwaren kon doen gelden, ingewonnen en verkregen zijn. Hij kan, het is zoo, binnen een door den regter te bepalen tijd verzoeken, dat de getuigen van den publieken aanklager of sommigen van die, op contra-vragen gehoord worden; maar ook dat

(1) Het is niet om te gispen, maar veeleer als regtmatige hulde, wanneer ik als bewijs daarvan bijbreng, dat soms de regter verder gaat dan, naar mijn inzien, het regt medebrengt, door, in stede van aanwijzing, bijna *bewezenheid* van elders, te eischen.

verhoor geschiedt weder op de gewone wijze bij vraag-artikelen; of de beklaagde er al of niet bij tegenwoordig zijn kan, blijkt niet en hangt van des regters opvatting af. De beklaagde kan voorts, met overlegging van alle bewijzen, die hij voor zijne verdediging zou kunnen inwinnen, eene deductie of memorie aan den regter suppediteren, gelijkerwijs als de publieke aanklager eene memorie van adstructie kan indienen (art. 14 van het reglement van 1798), en dan geschiedt daarop de uitspraak op de stukken.

Van alle waarborgen en middelen van verdediging, die de wetgeving elders aan den beklaagde toekent, is hier geene enkele; maar wat vooral ontbreekt het is het oraal debat; de publieke behandeling; want, men vrage niet, of er tusschen de geregtelijke instructie van den regter-commissaris en in de raadkamer van het hof, volgens het in Nederland bestaande wetboek van strafvordering, — (van de thans aan de wetgevende magt ingeleverde ontwerpen spreek ik niet eens) (1) — en de precedente informatiën hier, zoo groot verschil bestaat.

Dewijl toch ginds de geregtelijke instructie zich bloot bepaalt tot onderzoek in zaken, waarin om haar gewigt dat onderzoek noodig wordt geacht (2) en slechts in één geval de resultaten daarvan kracht van onbeëedigde verklaring bezitten (3), lossen hier de zoogenoemde precedente informatiën, als beëedigde verklaringen zich op in stellige *bewijsmiddelen.* Terwijl bij de geregtelijke instructie, een tal van waarborgen aan den beklaagde ten dienste staan, zoo als op straf van nietigheid de uitdrukking van het

(1) De Hooge Raad meent zelfs, dat de Regering bij het nieuwe ontwerp van strafvordering in de middelen, die zij den beklaagde ter bescherming wenscht te geven, *ongetwijfeld te ver gaat* (zie memorie van den H. R. der Ned. op het Ontw. van Strafv., pag. 3 en 29).

(2) Zonderling genoeg, dat men dat gewigt afhankelijk heeft gemaakt, meer van de straf op het misdrijf bedreigd, dan van het misdrijf zelf.

(3) Art. 175, j°. 445 Wetb. van Strafvordering.

feit en der wetsbepaling in de acte van dagvaarding in persoon, van gevangenneming en van gevangenhouding; het verbod der strikvragen; het middel om de instructie te bespoedigen, bij bevind van onschuld invrijheidstelling van den beklaagde door de regtbank; later nog, in gelijk geval, door het Hof in raadkamer; kennisgeving van de opzending der stukken aan den procureur-generaal, het voorloopig onderzoek in raadkamer bij het Hof met toekenning van verdediging, de acte van beschuldiging en beteekening daarvan aan den beklaagde; toewijzing van een' raadsman; voorziening in cassatie tegen het arrest van teregtstelling enz.

Terwijl al die voorzieningen, ten behoeve eens beklaagden in Nederland reeds het voorloopig, in regten zoo weinig afdoende, onderzoek betreffen en toch volgens de latere ontwerpen van strafvordering, bij lange, niet genoegzaam en voldoende worden gerekend voor den beklaagde, bestaat daarvan *hier* voor hem niets, dan alleen toewijzing van een raadsman, als het onderzoek gesloten is.

Maar wat het voornaamste van alles is: als, even als het onderzoek van den regter-commissaris in Nederland, hier het onderzoek door den ambtenaar van het Openbaar Ministerie, alleen ten overstaan van twee gecommitteerde regters en met bijstand van den griffier, is afgeloopen, begint eerst de eigentlijke strafvervolging in Nederland met de verwijzing naar de teregtzitting; terwijl hier het debat geheel gesloten en de zaak voldongen is, ten zij de regter nader onderzoek bevele. Dit onderzoek geschiedt dan weder op dezelfde wijs, dat is op vraagartikelen. En nu mogen deze in eene voorloopige informatie nuttig kunnen zijn; voor een afdoend verhoor zijn ze minstens zeer onvolledig. Daarbij moeten zij, volgens de wet, art. 13 van den Styl, zóó zijn gesteld, dat zij, in den regel, met „ja", of „neen" kunnen beantwoord worden, dus grootendeels geregeld naar hetgeen reeds te voren bekend is, of waarvoor gegevens bestaan. In het voordeel des beklaag-

den, voor wien eene vrije voorstelling van hetgeen hij, in zijn belang, wil aanvoeren zoo gewigtig is en gelijk die, in het verhoor ter openbare teregtzitting, wordt uitgelokt, zijn ze niet; want zij leiden er slechts zeer weinig toe, om den regter *overtuigend* te laten beoordeelen, wat de beklaagde in zijn belang zelf wenschte te zeggen; daarom dan ook maken die vraagartikelen een integrerend deel uit van het extraordinair geheim geding, bij het procederen op confessie, toch is het minder vraag, naar hetgeen de beklaagde zeggen wil, dan naar hetgeen de regter wil, dat hij zeggen zal; zij strekken dan ook, voor een deel, om den beklaagde, bij ontkentenis, te betrappen op strijd met zich zelven; op verschil tusschen vroegere en latere opgave; op afwijkingen enz.

Het is het oraal debat, toegepast op de publieke behandeling der zaak, hetwelk voor den beklaagde den besten waarborg biedt. Immers het is dáár ter openbare teregtzitting, dat de beklaagde, met bijna gelijke regten, optreedt tegenover het Openbaar Ministerie; het is daar, dat hij zijne bedenkingen tegen de bijgebragt wordende bewijzen en tegen *elke* getuigenis kan doen gelden; het is daar, dat hij de getuigen of deskundigen wraken kan, of afzonderlijk of in elkanders bijzijn kan doen hooren; waar hij opmerkzaam *moet* worden gemaakt op de omstandigheden, die zich in den loop van het onderzoek hebben voorgedaan en tot zijn bezwaar kunnen strekken; waar behoorlijke aanteekening van alles geschiedt; waar hij zijne belangen kan doen gelden en het laatste woord heeft; — maar vooral ook is het daar, dat hij, in persoon, staat voor den regter, die zelf hem, zoowel als de getuigen, ziet en hoort, die al wat weifelachtig is opmerkt, en wat onduidelijk is, laat ophelderen; die op houding, gebaren, uiterlijk voorkomen en taal let, en die door dat alles tot convictie gebragt wordt; maar ook daardoor alleen tot convictie komen kan, want hoe kan men aan convictie denken, wanneer de

regter niets van dat alles ziet en waarneemt, maar alleen de stukken en de doode letter. Ziedaar het groot verschil tusschen het extraordinair geheim-proces en de publieke behandeling van strafzaken. Ik zwijg van het belang der openbaarheid als middel tot voorkoming van misbruiken en verkeerdheden, omdat ik die ook hier, bij de geheime proces-orde, niet heb leeren kennen. Reeds zoo dikwijls heb ik een beroep gedaan op MEIJER, dat, waar het 't voornaamste deel van mijn betoog betreft, ik het op nieuw waag hem in te roepen, op straffe zelfs, dat men mijn vertoog bestempele met een: jurare in verba magistri; maar ik stel zoo hoog belang in de zaak, ik ben zoo levendig doordrongen van het besef der behoefte aan eene verbeterde wetgeving, ik schroom dus het middel niet, waardoor ik mij zelven in de schaduw stel, als ik slechts het licht op de juiste plaats kan laten vallen. Ziehier wat hij, met opzigt tot het door mij aangevoerde, zegt: „Après une incertitude de six mois — parut une ordonnance du 10 Octobre 1798, qui maintenait la procédure secrète et même le réglement de la plupart des causes à l'extra-ordinaire. D'après cette loi ceux, qui confessaient le délit, porté à leur charge, étaient jugés comme par le précédent, et il était accordé un simulacre de défense aux accusés, qui s'obstinaient à nier les crimes, dont ils étaient chargés. Le secret de l'instruction, la prolongation arbitraire de la procédure, tous les autres griefs étaient demeurés sur le même pied: le juge, en règlant à l'extra-ordinaire, était le maître de couper court à l'appel du prévenu, sans que cette disposition fût sujette à aucun recours, et si le sort des accucés était amélioré, en ce qu'ils ne pouvaient être doublement punis, par la question préparatoire et la condamnation définitive, d'un autre côté ils avaient perdu la seule garantie, que leur accordait l'usage ancien, de n'être condamnés que de leur aveu. En réglant le procès à l'extra-ordinaire le juge n'avait ni le contrôle de la

publicité, ni celui d'un recours à une autorité plus élevée" (1).

Heb ik zoo even gezegd, dat ik levendig doordrongen ben van het besef aan de behoefte van eene verbeterde wetgeving, het was niet het bloot besef uit het oogpunt van wetenschap alleen. Ook gedurig voorkomende zaken en omstandigheden bewezen ten volle het gebrekkige en verkeerde onzer strafregtspleging. — Zoo is er, onder meer, een geval, het meest recent, hetwelk ik, als bijdrage, wensch aan te voeren. Men vergete, dat het arme negers, sommigen zelfs pas vrij gemaakte slaven zijn, die ik ten tooneele zal voeren; dat het misdrijf loopt over eene geldswaarde van ter naauwernood *ƒ* 50; maar men lette op het beginsel. En voor hen, die tot de school behooren, waarin ik voor het maatschappelijk leven ben opgeleid, staat het beginsel boven aan, hoe bitter soms die zucht naar beginsel moge zijn uitgekreten, hoe duur de man van beginsel zijne gehechtheid daaraan moet betalen. —

Op een regenachtigen dag in de maand December 1863 verscheen bij Emilia Poref eene hoog zwangere negerin, die haar een neteldoeksche japon en twee zwarte bracelet-ten te koop bood. In tegenwoordigheid harer 19jarige dienstmaagd, die volgens onze wet den leeftijd niet had bereikt, om onder eede als getuige gehoord te worden, kocht Emilia Josef de japon, maar sloeg de braceletten af. Juist op het oogenblik dat de negerin de deur uitgaat, komt daar binnen eene andere vrouw, Arsilia. Aan deze vraagt Emilia Josef, wie de vrouw is, die daar zoo haar huis verlaat; Arsilia zegt haar zeer goed te kennen en dat het Lison is.

Inmiddels is bij het districts-hoofd aangifte gedaan van inbraak des nachts in eene bewoonde huizing, met diefstal van eenige zilveren voorwerpen, waarvan sommige met letters en andere kenteekenen; voorts eenige kleedingstukken en daaronder ook eene neteldoeksche japon

(1) t. a. p., pag. 299.

en een paar zwarte braceletten, alles toebehoorende en ontstolen aan GEORGINA.

De door EMILIA JOSEF gedane aankoop werd spoedig ontdekt en GEOREGINA herkent de gekochte japon, als een der kleedingstukken, welke haar ontvreemd waren.

LISON onverwijld gehoord zijnde, ontkent alle tegen haar ingebragte beschuldigingen en vermoedens; zij heeft, noch de inbraak, noch den diefstal, gepleegd en weet daar niets van; zij kent de verkochte japon niet, heeft die nooit gezien en is ook nooit ten huize van EMILIA JOSEF geweest; zij heeft deze vrouw zelfs nooit te voren gezien. Desniettemin houden, zoowel EMILIA en hare dienstmaagd, als ARSILIA vol, dat zij haar en geene andere op den bewusten dag, ten huize van EMILIA JOSEF gezien hebben. ARSILIA kent haar bovendien te goed van aanzien, dan dat zij zich vergissen kan. Nog een ander getuige versterkt die verklaringen; bovendien, wel had LISON, op den dag van den verkoop, een geel jurkje aan en thans een donkerkleurig, maar den hoofddoek, dien zij bij de confrontatie op heeft, een grijs geruiten, in de wasch verbleekte madrasdoek, wordt, door EMILIA JOSEF, en zoo ook door de dienstbode van deze, beiden afzonderlijk gehoord, uit eigen beweging herkend voor denzelfden, waarin zij de japon had gewikkeld, toen zij deze ten verkoop bood. Tegen de beklaagde wordt, volgens de wet, bevel tot voorloopige aanhouding verleend en bij de instructie werden de vermoedens tegen haar nog meer versterkt. Zij ontkent in geruimen tijd zich in de straat of steeg te hebben bevonden, waar het ingebroken huis staat; en toch zijn er getuigen, die haar kort geleden dáár gezien hebben, ééne zelfs heeft haar daar onlangs, terwijl het regende, (de regen was eerst sedert November aangevangen), zien schuilen onder den trap van het huis van GEORGINA. Bovendien blijkt het, dat zij, als dienstbode, bijna dagelijks in en bij de bewuste steeg pleegt te komen om er het kind van haren meester ter school te brengen.

Wel is het bekend, dat zij in den laatsten tijd ongesteld is geweest en dan wel eens te huis bleef; doch zoodra zij weder bij tusschenpozing hersteld was, ving zij op nieuw hare gewone taak aan. Ook op die punten houdt de beklaagde hare ontkentenis vol, en beweert dat zij zich, op den dag, toen zij de japon zou verkocht hebben, op de plantage haars meesters, buiten, bevonden had; zij roept daartoe de getuigenis haars meesters en van twee personen in, die haar op de plantage gezien zouden hebben. De meester echter weet er niets van, dat zij dien dag buiten zou zijn geweest; hij gelooft dat niet; naar zijne meening is zij daar sedert langen tijd niet geweest; eene der door de beklaagde opgegeven getuigen ontkent, dat zij haar op of omstreeks dien tijd op de plantages gezien heeft: sinds den dag der emancipatie, (1°. Julij) was de beklaagde, voor zoo veel die getuige weet, niet op de plantage geweest. De andere door haar opgegeven getuige is niet te vinden, (misschien omdat de beklaagde een verkeerden of door verkorting onverstaanbaren naam opgave gedaan heeft, gelijk onder de negers zeer dikwijls plaats vindt).

Op grond van de halsstarrige ontkentenis der beklaagde werd, bij instructie, aan de getuigen, die haar zeiden te herkennen, voor degeen die de japon verkocht had, bij herhaling en met nadruk, gewezen op de ontkentenis der beklaagde, doch steeds is het antwoord, dat zij de beklaagde, die haar wordt voorgesteld, volkomen herkennen en zeker zijn, dat zij het is, en geen andere.

Kon het anders, dan dat, onder dezen zamenloop van omstandigheden, zware vermoedens moesten bestaan tegen LISON, zij het al niet als dader, dan toch als medepligtige of mededader? Had men hier gedacht even als de Amsterdamsche regtbank, was dan niet het geval aanwezig om, even als deze in 1802, zoo al niet met bullepeesslagen, dan toch met zoodanige andere middelen, als de regter gepast mogt oordeelen, haar tot bekentenis te noodzaken? Was, in het stelsel van het geheim extraordinair

proces, volgens hetwelk, vóór alles, om tot veroordeeling te komen, bekentenis noodig is, de pijnbank ook hier niet onafscheidelijk van dat proces? (1)

Hier echter heeft men, na de laatste, ernstige en gemoedelijke ondervraging aan de beklaagde, of zij hare schuld, tegenover zoo veel bewijzen en vermoedens tegen haar, — want zelfs in zoo verre werd het geheim der instructie voor haar opgeheven, — niet bekennen moest, en na hare herhaalde ontkentenis, het er voor gehouden, dat zij niet „tot de bekentenis gebragt was *kunnen* worden." Het onderzoek is gesloten; de magtiging wordt aan het Openbaar Ministerie verleend, om tegen de beklaagde in extra-ordinair proces regt te vragen en te dienen van criminelen eisch en conclusie. Het requisitoir van eisch en de memorie van den aan de beklaagde toegevoegden raadsman zijn ingeleverd, de dag is bepaald, waarop het vonnis zal worden gewezen. De beklaagde heeft inmiddels bijna drie maanden in den kerker, waar zij moeder werd, doorgebragt.

En zie wat gebeurt; juist daags vóór dat de regters over de zaak in raadkamer zullen vergaderen, komt daar op het politie-bureau eene vrouw Carmela, mededeelende, dat haar door eene andere was gevraagd, wanneer zij het zilver zou komen lossen, hetwelk op haren naam door zekere Uranie beleend was. Carmela, die er niets van weet en het haar vertoonde zilver niet als het hare herkent, acht

(1) Onze voorvaderen, wier zuinigheid zoo vaak geprezen wordt, waren blijkbaar ook zeer op hun goed gesteld, daar zij diefstal, onder welken vorm ook, onder de zwaarste misdaden rangschikten; zoo toch werd, bij het placaat van 19 Maart 16'4, eenvoudige diefstal gestraft met geesseling en brandmerk; gequalificeerde diefstal en die van vee met den dood; en om te beter de dieven te kunnen ontlekken en opsporen, werd in art. 2 verklaard, dat suspicie voldoende zou zijn om den suspecten te brengen ter tortuur en scherp examen; ja zelfs kon, volgens v. Leeuwen op art. 10 van den *Stijl*, de pijnbank wegens diefte worden toegepast, zonder voorafgaande regterlijke uitspraak, die in andere gevallen steeds vereischt werd, en zulks, zoo als v. Leeuwen zegt, »om dat de dieven geen regterlijk behulp tot verschooning waardig waren.»

het verkiesselijkst terstond aangifte van de zaak te doen, en nu blijkt het, dat het door Uranie, ten name van Carmela beleende zilver, hetzelfde is, als hetwelk in de maand December van Georgina is ontstolen; ook de zwarte braceletten, die aan Emilia Josef te koop waren geboden, zijn er bij.

Uranie, die wegens eene andere inbraak en diefstal van goud en juweelen gevangen zit, bekent, na eenige aarzeling, dat de inbraak en diefstal bij Georgina ook door haar zijn gepleegd; dat zij die daad alleen heeft verrigt en geene medepligtigen heeft. Lison is haar slechts van aanzien bekend. Zij zelve heeft de japon bij Emilia Josef verkocht en de braceletten daar te koop geboden. Ook zij was destijds hoog zwanger. En toen nu deze beklaagde met Lison aan Emilia Josef, de dienstmaagd van deze en Arsilia werden voorgesteld, erkennen de beide eerstgenoemde getuigen terstond met verslagenheid hunne dwaling. Arsilia alleen houdt vol, dat zij het er altijd voor zou hebben gehouden dat zij Lison en niet Uranie bij Emilia Josef had gezien, maar erkent dat Uranie, die zij vroeger niet gekend heeft, veel gelijkenis met Lison heeft, en zij zoowel als Emilia Josef en de dienstmaagd van deze herkennen op den eersten aanblik het geele jakje, hetwelk Uranie draagt, als dat hetwelk zij aanhad op den dag, toen zij de japon en braceletten te koop was komen bieden.

Dat Lison terstond de blijde tijding van een en ander kreeg, behoeft geene vermelding en de regter kon, in stede van daags daaraan een condemnatoir vonnis op te maken, zich onledig houden met het besluit van voorloopige invrijheid-stelling.

En zal ik nu het verband behoeven aan te wijzen van deze zaak tot al het voorgaande. Ik wijs dan alleen op het extraordinair proces, maar ook op het gevolg van het reglement van 1798 en daar tegenover op het publiek debat. Zonder het reglement van 1798 zou Lison, volgens de criminele ordonnantie, zelfs volgens de vrijzinnige opvatting van Voorda, door dwangmiddelen misschien tot

bekentenis zijn gebragt van eene misdaad, die zij niet gepleegd had. In elk geval, zij zou onverdiend ligchamelijken of zedelijken dwang hebben ondergaan. Met het reglement deed zich juist datgene voor, waarop Meijer wijst; daardoor toch had zij het middel verloren om niet dan op confessie veroordeeld te worden, en had nu op de stukken en volgens de leer der bewijsmiddelen, naar mijne opvatting, zeer veel kans om te worden veroordeeld; want de regter, afgaande op de geloofwaardige en beëedigde verklaringen van twee getuigen, versterkt door de verklaring van een onbeëedigden getuige, aan wien overigens geloofwaardigheid niet kon worden ontzegd, zou, in verband met de bijkomende verklaringen van andere geloofwaardige en beëedigde getuigen, die in tegenspraak waren met hetgeen de beklaagde als verwering opgaf, naar het mij toeschijnt, hebben moeten aannemen, dat, volgens de ondubbelzinnige verklaring der getuigen, zij gezien en volkomen herkend was, zelfs met bijkomende en aan de verklaring der getuigen gewigt bijzettende omstandigheden, als in het bezit te zijn geweest van goederen, welke daags te voren door inbraak gestolen waren en welke zij ten verkoop aanbood; wel werd al het tegen haar aangevoerde door haar ontkend, maar niets heeft zij tot staving van hare ontkentenis kunnen bijbrengen; immers zelfs ontkennende in het — overigens bewezen — bezit dier goederen te zijn geweest, kon zij niet aanwijzen hoe zij in dat bezit gekomen was, terwijl van het alibi, hetwelk zij voorgaf, niet gebleken is, veeleer het tegendeel.

Dit volgens de stukken, waarop de regter uitspraak zou hebben moeten doen. Was daar oraal debat geweest, had de regter zelf de beklaagde en de getuigen gehoord, was daar niet geweest de extra-ordinaire geheime proces-orde, volgens het reglement van 1798, de regter zou vermoedelijk getwijfeld hebben en, bij gebreke van *convictie*, — want dan eerst zou er vrage naar *convictie* hebben kunnen bestaan, de beklaagde hebben ontslagen.

Het reglement van 1798 intusschen gewaagt niet van

convictie, maar alleen van regt doen of „bevinding des regters,” gelijk het reglement zegt: „op de stukken”; trouwens, ik heb het reeds meer gezegd, de extra-ordinaire geheime proces-orde sluit de convictie uit en, haar aan te nemen met die proces-orde, zou niet meer kunnen zijn dan een droombeeld. Of is niet juist daarin het schoone, zoo echt constitutionele, denkbeeld der uitspraak door eene jury begrepen, dat de vraag van schuld of onschuld ontdaan blijve van alle wetenschappelijke opvatting en van de geheele leer der bewijsmiddelen met hunne heele, halve en andere gebroken bewijskracht; maar, daarvoor in de plaats, de aangeboren regten des menschen, voor zoo veel zijn leven en zijne vrijheid betreft, gesteld onder den schat, noch van spitsvondige geleerdheid, maar van het oordeel zijns gelijken, althans van zijne medeburgers. En, inderdaad, wat doet de wetenschap voor dat oordeel, waartoe elk, niet wetenschappelijke, bevoegd en bekwaam is? Waartoe meer? Ligt niet vóór ons het ontwerp op de strafvordering, der wetgevende magt aangeboden, en waarbij evenzeer de geheele leer van de bewijsmiddelen opzettelijk voorbijgegaan wordt, om de waardering van schuld of onschuld alleen aan 's Regters overtuiging over te laten? En wel moge nu de meerderheid der leden van den Hoogen Raad der Nederlanden haren bijval niet schenken aan het grootsch denkbeeld van dat ontwerp. Ik eerbiedig het oordeel der meerderheid van dat hooge regtscollegie in het moederland; maar ik eerbiedig het te gereeder, omdat de afkeuring niet treft het beginsel, doch meer de tegenstelling er van, op het voorafgaande in hetzelfde ontwerp, en dan nog voortspruit uit eene vrees voor gevolgen van regterlijke willekeur, die, subjectief zijnde, ook alleen subjectief kan beoordeeld worden, en waarom dan ook ik de vrijmoedigheid mag nemen, om te zeggen, dat ik er niet in deel, en mij liever ten dezen voeg aan den kant der minderheid, maar ook gelijktijdig van den Raad van State, die zich, op grond der wetenschappelijke en praktische

beschouwingen, die hierbij in aanmerking komen, met het voorstel der Regering vereenigende, tevens wijst op het steeds verminderend getal van de voorstanders der wettelijke bewijstheorie, op de bestrijding, welke die theorie van een aantal schrijvers van den lateren tijd, niet alleen in Frankrijk en Duitschland, maar ook in Nederland heeft moeten verduren; en op de verwerping er van in nagenoeg alle nieuwe wetgevingen. (1)

Dit bovendien is zeker, dat de meerderheid in den Hoogen Raad, door hare beschouwing, geenszins het stelsel verwerpt, dat in strafzaken alleen op overtuiging uitspraak van schuld en straf kan plaats hebben. Zij acht het toch van het grootste belang, „dat de strafregter zich uitsluitend „late leiden door hetgeen hem ter teregtzitting is gebleken" en verlangt „alleen behoud der bewijstheorie, opdat de „regter door vaste regelen der wet steeds op het regte „spoor worde gehouden." En vond men al in het ontwerp der staatscommissie voor de wetgeving in W. I., als het ware, terugkeer tot een verouderd stelsel door de onderscheiding in *volkomen* en *onvolkomen* bewijsmiddelen, het doel der commissie was geen ander, dan om meer ruimte aan de overtuiging te laten. Zij toch was van gevoelen, „dat „elk stelsel van bewijs in strafzaken, indien men zoodanig „stelsel werkelijk verlangt, en niet maar, door het onbe„perkte middel der aanwijzingen, ten slotte alles (gelijk „het thans in overweging gebragt ontwerp van wet) aan de „bloote convictie des regters wil overlaten, noodzakelijk „altijd eene erkenning der bewijsmiddelen moet mede„brengen."

De commissie heeft daarom getracht in het ontbrekende te voorzien door eenige „weinige hoofdbepalingen, waarbij „eene splitsing der bewijsmiddelen in volkomene en onvol„komene op den voorgrond moest staan;" doch gaarne erkende zij, „dat ook het door haar voorgestelde genoeg „bezwaren zou overlaten, maar zij geloofde tevens, dat er

(1) Zie *Advies van den Raad van State*, terzelfde zake, pag. 4.

„wel geen stelsel van bewijs valt uit te denken, waaraan „geene bezwaren verbonden zouden zijn.” (1)

En meent men nu, dat ik aan het door mij voorgestelde geval van Lison te veel gewigt hecht; immers, dat de uitspraak nog niet eens geschied was en dat het daarom zeer onzeker was of zij zou zijn veroordeeld geworden, men verschoone mij, dat ik, die in de zaak betrokken was en op de stukken, volgens de leer der bewijsmiddelen met heele en halve preuve, condemnatie gerequireerd had, de onbeduidende zaak eene hoogst gewigtige noem en dat ik, afgaande op de leer van het reglement van 1798, volgens hetwelk, ingeval van ontkentenis door den beklaagde, geene andere dan de juridieke appreciatie van de geleverde stukken te pas kan komen, zonder dat 'sregters overtuiging er iets toe doet, van oordeel ben, dat die stukken niet anders dan veroordeeling ten gevolge zouden kunnen gehad hebben; terwijl, indien de zaak op den voet van publiek en oraal debat ware behandeld en de regter alleen op convictie uitspraak zou hebben moeten doen, er allezins kans tot vrijspraak zou hebben bestaan. Zeker is het, dat de zaak van de gewezen slavin Lison diepen indruk op mij heeft gemaakt. Was evenwel het gekozen voorbeeld alleen in mijne opvatting zoo belangrijk; doch tot aandrang der zaak, die ik beoog, te zwak en te onafdoende, mogen dan de in mijn vertoog aangevoerde gronden, vooral die van anderen, waarop ik mij zoo vaak beriep, het ontbrekende aanvullen.

En toch is er nog iets. Hoe tot in 1811 de praktijk bij de regterlijke magt in Nederland het reglement van 1798 opvatte, is gebleken. En zou het nu zoo zeer eene beschuldiging hebben verdiend, indien de regter hier, aannemende wat zoo vele praktische en geleerde mannen in Nederland als *noodzakelijk* gevolg van de wet hadden beschouwd, ook hun voetspoor gevolgd had. Als men eens hier, waar de zweep en bullepees zoolang over een groot deel der bevol-

(1) Memorie van Toelichting op het Ontwerp-reglement van Strafv. voor W. I., pag. 115.

king geheerscht hebben, zich het voorbeeld van de hoofdstad des moederlands had ten nutte gemaakt?

Met warmte mag ik wijzen op het verschil in opvatting tusschen den tropischen regter in eene, nog onlangs zoogenoemde slaven-kolonie en den regter, dien wij toch ook nog tijdgenoot heeten, in de deftigste stad van het moederland.

Genoeg; mijne stem uit de verte strekte om op nieuw aan te dringen op verbetering onzer wetgeving hier.

Drie jaren geleden verheugde men zich in W. I., althans hier, in het vooruitzigt van spoedig eene wetgeving, geschoeid op de leest van die des moederlands, te bezitten.

Mr. Metman kwam met eervolle onderscheiding naar W. I., om de reeds bekend gemaakte ontwerpen van wetgeving in te voeren. Helaas! hij vond er den dood vóór dat hij de hand aan het werk kon slaan; in elk geval, vóór dat hij iets tot stand kon brengen, en met hem gingen, naar het schijnt, ook de ontwerpen van wetgeving ten grave. Wel werden na zijn' dood commissiën te Suriname en op Curaçao benoemd; wat evenwel daarvan gekomen is, het groote publiek weet er niets van; zelfs niet eens of de commissiën nog bestaan of reeds zijn ontslagen; alleen weet men dat Mr. van Andel, de secretaris van den heer Metman en van de Surinaamsche commissie, in Nederland is teruggekeerd en zijne praktijk wederom heeft opgevat.

Het is daarom ook niet te verwonderen, dat er zijn die de ontwerpen der Staatscommissie eene doodgeboren vrucht noemen en meenen, dat ook alles, wat van het veel omvattend werk in de commissiën gekomen is, in het eerwaardig stof van het departement van koloniën is bijgezet onder het motto: „quiescat in pace!"

Wat mij betreft, ik vlei mij nog, en zoo lang ik hoop heb zal ik, waar het pas geeft, een woord van aandrang uitbrengen. Moge het niet de stem eens roependen in de woestijn zijn!